

Girdimasis suvokimas – tai gebėjimas skirti ir atpažinti nekalbinius bei kalbinius garsus.

Kuo jis svarbus? Tai gebėjimas suvokti ir suprasti tai, kas girdima aplinkoje. Girdimasis suvokimas – svarbus komunikacinių įgūdžių ugdymo pagrindas, jis padeda atskirti nereikšmingą informaciją (foninį triukšmą), kad sutelktų dėmesį į tai, kas svarbu.

Ikimokyklinis amžius – tinkamiausias laikas lavinti girdimąjį suvokimą, nes nuo jo priklauso tolimesnis kalbos vystymasis.

Kas nutinka, jei vaiko girdimasis suvokimas neišlavėjęs:

- vaikai negeba diferencijuoti iš klausos panašiai skambančių garsų, neišmoksta jų pažinti, nors fizinė klausos pilnavertė;

- kartais vaikai negirdi žodžio pabaigos, todėl netaria galūnių, sakinio pabaigos, parašo nepilną sakinį;

- nesuvokia sklindančio garsų srauto, t.y., gali nesuprasti aplinkinių kalbos.

- gali formuotis netikslus garsų tarimas. Dažniausiai atsirandantys tarties netikslumai kyla dėl nepakankamo garsų S, Z, C – Š, Ž, Č skirtumų suvokimo. Iki 4 m. amžiaus šių grupių garsų painiojimas, keitimas yra laikomas norma;

- vaikams sunkiau sekasi ištarti sudėtingos garsinės struktūros žodžius. Juose „pasimeta“, susikeičia vietomis raidės ar net skiemenys: kupranugaris – *prunugaris*, karkvabalis – *kvarkvabalis*, televizorius – *tevevizorius* ir pan.

ŽAISKIME GARSŲ ŽAIDIMUS NAMUOSE

2-3 metų vaikams:

- **„Gyvūnai“.** Klausytis gyvūnų skleidžiamų garsų ir stengtis pamėgdžioti: varna – „kar-kar“, karvė – „mū-mū“, šuo – „au-au“ ir pan.
- **„Kas važiuoja?“** Kalbėti apie transporto priemonių skleidžiamus garsus: Kaip važiuoja mašina? (drdrdr) Kaip važiuoja traukinys? (čiuku-čiuku) Kaip važiuoja sunkvežimis? (žžž) Koks mašinos signalas (pyyypt)
- **„Skiemenukai“.** Mokykite skiemenuoti žodžius plojant rankomis, mušant būgnelį arba beldžiant į kokį nors paviršių, pvz.: *maši-na, dvi-ra-tis, ra-tas, ka-muo-lys, be-gemo-tas, ke-pu-rė* ir pan..
- **„Tyliai – garsiai“.** Muškite žaislinį būgnelį, kai būgnas bus mušamas tyliai – tegu vaikas eina ant pirštų galiukų, garsiau – eina tvirtai, dar garsiau – bėga.
- **„Šmirinėja peliukas“.** Po kambarį šmirinėja peliukas. Vaikui pasiūlykite įsiklausyti į peliuko skleidžiamus garsus ir atspėti, ką jis veikia: beldžia pieštuku į stiklinę, barškina raktus, skambina varpeliu, atidaro ir uždaro stalo stalčių ir pan.
- **„Stalas ar knyga“.** Vienu atveju su pieštuku barbenkite į stalą, kitu – į knygą. Išgirdęs barbenimą į knygą, vaikas iškelia knygos paveikslėlį, išgirdęs barbenimą į stalą – stalo paveikslėlį.

4-5 metų vaikams:

- **„Sugauk garsiuką“.** Vaikas arba suaugusysis pasirenka, kokį garsą (a, o, ū, k, š, r) „gaudys“. Suaugusysis taria įvairius garsus, o vaikas, išgirdęs pasirinktą garsą, suploja rankomis.
- **„Spėk žodį“.** Sakoma: „Sugalvojau žodį. Jo pradžia yra LĖ. Koks tai galėtų būti žodis?“ (lėlė, lėktuvas, lėtas, lėkštas ir pan.).
- **„Suplok“.** Suplok delnais virš galvos, kai išgirsi gyvą ir mažą objektą: *skruzdėlė, višta, dramblys, begemotas, kambarys, boružė, namas, musė, vonia, baseinas, bitė...*
- **„Nuo-iki“.** Paklausk 4 objektų pavadinimų ir pakartok juos nuo mažiausio iki paties didžiausio: *Dramblys, vilkas, vabalas, katė. Antis, gandrai, varna, žvirblis. Vyšnia, slyva, ananasas, arbūzas.*
- **„Valgomas“.** Paklausk 3 žodžių ir pakartok tą, kurį galima valgyti: *Košė, puošė, ruošė; Pyragas, nagas, ragas. Mėsa, vėsa, šviesa.*
- **„Parodyk iš eilės“** (girdimoji atmintis): *Stalą-kėdę-kampą. Nosį-akį-ausį. Ausį-akį-nosį. Smakrą-nosį-skį. Kaktą-ausį-nosį.*
- **„Ilgai ir trumpi žodžiai“.** Reikės skirtingo ilgio juostelių: ilga juostelė žymi ilgus žodžius, o trumpa juostelė – trumpus. Išgirdęs žodį, vaikas pakelia žodžio ilgumą atitinkančią juostelę (žodžių pvz.: *aš, traukinys, neš, telefonas, prieš, arbatinukas, mes, voratinklis, sunkvežimis, šuo*).

6-7 metų vaikams:

• „**Pakartok**“ – pakartoti panašiai skambančių skiemenų, žodžių poras (sa-ša, zi-ži, paltas-baltas, tètė-dèdè, rytas-ritas, buvo-puvo, kartas-kaltas).

• „**Atspèk, kokį žodį noriu pasakyti?**“ Pradèkite tarti, tęsdami žodžio pirmąjį garsą, tuo tarpu vaikas bando nuspèti, kokį žodį norite ištarti: rrrraktas, sssaldainis, ššššiaudas.

• „**Sugauk bitutę**“ – tariami garsai, o vaikas turi suploti išgirdęs bitutės garsiuką (**z**): A, o, z, u, i, z, e, è, y, z, i, a, o, z, š, s, z, ž, s, ž, z, ž.

• „**Sugauk vabalą**“ (garsą **ž**). Suaugęs sako garsus: a, ž, o, a, u, ž, i, e, a, ž, a, s, z, s, ž, š, s, z, ž, s, š. Vaikas turi suploti, kai išgirsta ž.

• „**Koks pirmas žodžio garsas?**“ Žodžiai gali būti bet kokie iš jus supančios aplinkos. Žaiskite nuolat – vaikščiojant, važiuojant, laukiant eilėje.

• „**Rask įsibrovėlį**“. Tarkite skiemenų eilę, o vaikas, išgirdęs kitokį skiemenį, suploja: Za za za **da**. Ga ga **ka** ga. Uz uz **ur** uz. Ba ba **pa** ba.

• „**Užburti sakiniai**“. Pasakykite sakinį, kuriame vienas garsas pakeistas kitu. Vaikas turi nurodyti, kuris žodis negerai pasakytas ir ištaisyti:

*Pamačiau raudoną **palioną** (balioną).*

*Sode augo **lèlès** (gèlès).*

*Pievoje ganėsi **kalvė** (karvė).*

*Šuo èda **taulą** (kaulą).*

***Dalgyti** (valgyti) morkas sveika.*

• „**Koks garsas kartojasi?**“ Išskirti sakinyje dažniausiai pasikartojantį priebalsį (**Daiva** dainuoja dainelę apie drugelį – **d**).

• „**Kuris žodis netinka?**“ Tegul vaikas išklauso jūsų tariamus žodžius ir pasako, kuris žodis netinka:

*Kelias, keliukas, kelelis, **kelnès**.*

*Vilkas, vilkelis, **vilna**, vilkiukas.*

*Kibiras, kibirėlis, kibiriukas, **kirminas**.*

Ar žinojote, kad:

- Neišlavėjęs girdimasis suvokimas (o vèliau foneminis suvokimas) dažnai tampa skaitymo bei rašymo sutrikimų priežastimi.
- 3-4 metų vaikai labiausiai jautrūs girdimojo suvokimo formavimui.
- Per didelis triukšmas gali trukdyti skirti kalbos garsus (dèl savisaugos vaikas stengsis negirdėti jokių garsų) ir sulėtinti vaiko kalbos raidą.

Šaltiniai:

1. <https://sites.google.com/site/logopedeonline/kalbos-sutrikimai/fonemine-klausa>
2. <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/vartotoju-straipsniai/fonemines-klausoslavinimas-priesmokykliniameamziuje/15806>

Parengė

Logopedė Lina Kuprelienė

Klaipėdos lopšelis-darželis „Volungėlė“

Kalba ir girdimasis suvokimas. Žaidimai namuose

2023 m.